

”נימאנדספראַכע” – ”ייִדיש איז העפֿער...” “Niemandssprache” - Jiddisch är herrelöst...

Katzstipendiat på långresa

Sångerskan Louisa Lyne har med sin grupp di Yiddishe Kapelye nyligen återvänt från en musikalisk och geografisk långresa; en turné i Israel och Ecuador. Om nyskriven sång på jiddisch är ovanlig i Israel var språket som sådant närmast exotiskt i Ecuador.

I Israel tolkade Raanana Symphonette kompositören Ella Milch-Sheriffs nyskrivna och icketraditionella musik till “Halftones”, fyra dikter på jiddisch av Beyle Schaechter Gottesman.

Ecuadors nationalsymfoniker ackompanjerade Louisa i tio traditionella jiddischsånger, dock med ett undantag; Nils Ferlins “En valsmelodi”, textsatt på jiddisch av Salomon Schulman under titeln “Zol mir antshuldikn Got”. De musikaliska arrangemangen står di Yiddishe Kapelye för.

Ett annat nyskapande projekt är “Women in Yiddish Poetry - A Song Circle”. De sex poeterna Tsilye Dropkin, Pessi Hirschfeld-Pomerantz, Berta Kling, Ana Margolin, Gella Schweid Fishman och Dora Teitelboim är representerade med var sin dikt. Också dessa är tonsatta av medlemmarna i di Yiddishe Kapelye.

Hai Frankl har gått bort 96 år gammal

Heinrich Frankl och hans följeslagare hustrun Gunnel blev för många svenskar kända som duon Hai och Topsy. Trubadurparet sjöng folkmusik från hela världen under femtio- och sextiotalen och för många blev deras sånger på jiddisch en ingång till en ny och obekant kultursfär. Heinrich Frankl föddes i Tyskland och kom som 19-åring till Sverige bara tre dagar före krigsutbrottet 1939 tillsammans med sin syster Hermine. Föräldrarna hade inte samma tur utan mördades under Förintelsen. Heinrich fick plats på en handelsträdgård och via kontakter med andra flyktingar började han musicera. Senare kom han in på Konstfack där han träffade sin blivande hustru.

De två blev också internationellt kända med sina skivor och sångsamlingar, företrädesvis sånger med ett politiskt och humanistiskt budskap.

Fem sidor om jiddisch i Judisk krönika

I marsnumret av Judisk krönika fanns det hela fem sidor med intervjuer och texter om jiddisch. Det hedrar redaktören Ricki Neuman att han på detta sätt markerar språkets plats som en del av den judiska kulturen. Skiftet av redaktör efter Jackie Jakubowskis mångåriga chefskap har fallit väl ut och som kulturtidskrift står sig Judisk krönika mycket gott i det allmänna utbudet.

“Niemandssprache” - en ny Mangerbiografi

Den nyligen bortgångna poeten och sångerskan Beyle Schaechter Gottesman berättar på en av sina skivor hur hon några år efter kriget promenerar med sin man på Seegasse i Wien. Hon ser en bekant från hemstaden Czernowitz komma emot dem. Det är den kände poeten

Paul Celan, som, utan att hälsa, endast säger: “Manger är den störste poeten” och sedan försvinner lika fort som han dykt upp.

Itzik Manger, odaterat porträtt av Artur Kolnik

Jag kom att tänka på denna anekdot när jag bläddrar i “Niemandssprache”, den nästan 800-sidiga biografien över den Czernowitzfödde jiddischpoeten Itzik Manger. Efrat Gal-Ed har på Jüdischer Verlag im Suhrkamp Verlag kommit ut med en efterföljare till sin antologi över hans poesi “Itzik Manger - Dunkelgold - Gedichte Jiddisch un deutsch” (2004). Den nya boken är denna gång en biografi, som heter “Niemandssprache, Itzik Manger - ein europäischer Dichter” och är som föregångaren tvåspråkig vad beträffar texter av Manger. Titeln är ett citat från en tidig diktsamling “*Harbstoygn*”, “Höstögon”, där författaren i sin skissbok kallat det tänkta förlaget för “*Yidish iz hefker*”, “Jiddisch är herrelöst”.

Boken är späckad med dokument, brev, bilder och annat dokumentärt material samt olika slags texter av Itzik Manger under hela hans kringflackande och i mycket tragiska liv. Den är en guldgruva för den som uppskattar en av jiddischlitteraturens största och gärna vill lära känna honom närmare. *A bukh, an oytser!*

Jiddisch i höst

Föreningen Jiddischkultur i Göteborg välkomnar alla intresserade till en nybörjar- och introduktionskurs i jiddisch med 12 sammankomster. Tid: måndagar kl. 18:30-20:00. Priset för medlem i Judiska församlingen är 400 kr, i Föreningen Jiddischkultur 500 kr och för icke medlem 600 kr.